

Rättsavdelningen
Anna Giertz
anna.giertz@socialstyrelsen.se

Socialdepartementet

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag, SOU 2020:47

Socialdepartementets dnr. S2020/06592

Socialstyrelsen välkomnar översynen av socialtjänstlagen, SoL, och ställer sig positiv till utredningens förslag som syftar till att stärka socialtjänstens tillgänglighet och det förebyggande arbetet. Myndigheten är även positiv till förslagen om att stärka kravet på god kvalitet, uppföljning, en förbättrad nationell statistik och krav på att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Eftersom förslaget till en ny socialtjänstdataregisterlag direkt berör Socialstyrelsen och i hög grad påverkar myndighetens statistik- och analysverksamheter är yttrandet mer detaljerat avseende förslagen i avsnitt 15, *Nationell statistik*.

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag med de synpunkter som redovisas nedan.

6 En mer enhetlig begreppsanvändning

6.2.2 Insatser

Begrepp som tas bort i nuvarande 3 kap. 1 § SoL

Familjer

Socialstyrelsen anser att det finns en risk att genom att ta bort begreppet ”familj” antyda att ett familjeorienterat arbetssätt inte behöver vara en bra utgångspunkt för socialtjänsten. Till exempel att en utredning och insatser inriktas på enbart ett barn i en familj, när kanske även syskon och föräldrar är i behov av stöd. Det kan även handla om att inkludera andra närstående.

6.3 Vissa andra begrepp

Missbruk och missbrukare

Socialstyrelsen tillstyrker att begreppet ”missbrukare” ersätts med ”personer som har ett missbruk eller beroende”. Socialstyrelsen ställer sig tveksam till att ersätta begreppet ”missbruk” med ”missbruk och beroende”. För att få stöd och

hjälp enligt socialtjänstlagen behöver den enskilde inte ha en konstaterad medicinsk diagnos, till exempel ett beroende. Det räcker att den enskilde har ett missbruk, det vill säga en användning som skadar hälsan och/eller får sociala konsekvenser. Det är därför viktigt att formuleringen i förslaget till ny bestämmelse om socialnämndens ansvar i 10 kap. 8 § lyder som förslaget anger: "...stödja och hjälpa den som har ett missbruk eller beroende". Detta är även viktigt att beakta vid formuleringen av övriga bestämmelser angående missbruk. Se även 8.3.4.

7 Socialtjänstens mål

7.2.4. Uppdrag om fördjupad beskrivning av genusbias inom socialtjänsten

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget med följande synpunkter. Socialtjänsten ska vara tillgänglig och vara av god kvalitet för alla som har behov av den, oavsett kön. Socialstyrelsen anser att socialtjänsten är en viktig aktör i arbetet för jämställdhet och på senare år har flera viktiga insatser gjorts för att bidra till att förbättra jämställdheten. Socialstyrelsen har som kunskapsstödjande myndighet tagit fram olika material för att främja ett utvecklingsarbete i verksamheterna. Det handlar till exempel om förslag på indikatorer för uppföljning, kartläggning av socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv och webutbildningar om bemötande, normer och hbtq. Det är angeläget att fortsatt öka kunskapen om omotiverade skillnader baserat på könstillhörighet (genusbias) inom socialtjänsten. Socialstyrelsen är därför positiv till att utredningen ser behovet av en fördjupad beskrivning och analys för att fortsätta utveckla arbetet. Uppdraget skulle dock kunna gynnas av att integrera fler aspekter än kön och att integrera ett hbtq-perspektiv.

7.5.1 Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner

Socialstyrelsen gör bedömningen att en överenskommelse mellan regeringen och SKR skulle kunna vara ett sätt att stödja kommunerna att utveckla nya arbetsätt och metoder för att skapa en hållbar socialtjänst. Förslaget kan dock behöva förtydligas angående vad överenskommelsen ska omfatta och hur ansvarsfördelningen ska se ut. Det behöver även tydliggöras vad SKR:s roll är i förhållande till Socialstyrelsens befintliga uppdrag och hur överenskommelsen är tänkt att följas upp. Pågående samverkansarbeten behöver också beaktas.

8 Lagens inriktning på vissa grupper

8.3.3 Målgruppsindelningen bör tonas ned

Socialstyrelsen tillstyrker förslagen om att tona ner målgruppsindelningen i lagen. Socialstyrelsen delar utredningens uppfattning om att det tydliggör vikten av helhetssyn och inriktningen på personers individuella behov och förutsättningar i stället för deras gruppstillhörighet. Många individer har olika behov samtidigt och en helhetssyn kan bidra till att underlätta samordning.

8.3.4 Bestämmelser som omformuleras för att inriktas på insatser

Missbruks- och beroendevård

Socialstyrelsen tillstyrker att det förtydligas genom ändringen i nuvarande 5 kap. 9 § att socialnämnden *ska erbjuda* missbruks- och beroendevård. Det bör dock förtydligas närmare vad som avses med ”vård och behandling som utgör sociala insatser”. Man har i tidigare förarbeten talat främst om psykosociala insatser eller psykosocial behandling. Det kan leda till förvirring att gå över till att benämna vård och behandling som sociala insatser. Socialstyrelsen ställer sig också tveksam till, som anförts ovan, se 6.3, att införa begreppet *beroendevård* då socialnämndens ansvar inte omfattar hälso- och sjukvård.

Närståendestöd

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget. Definitionerna av anhörig och närstående i den proposition¹ som föregick införandet av nuvarande bestämmelse i 5 kap. 10 § SoL överensstämde inte med hur begreppen t.ex. användes i annan lagstiftning eller definitionerna av begreppen i Socialstyrelsens termbank. Socialstyrelsen bedömer därför att ändringen bättre kommer att överensstämma med övrig lagstiftning och definitioner och således kan bidra till en ökad tydlighet.

Brottsofferstöd och barn som brottsoffer

Socialstyrelsen anser att det bör förtydligas i författningskommentaren att den nya bestämmelsen i 10 kap. 3 § SoL i alla delar även omfattar barn, såväl när det gäller våld i nära relationer och ifråga om hedersrelaterat våld eller förtryck. Detta kan behöva tydliggöras eftersom de specifika barnbestämmelserna nu finns i kapitel 18 och bestämmelsen i 10 kap. 3 § använder begreppet ”personer” i lagtexten.”

Hedersrelaterat våld och förtryck

I utredningens förslag kring att synliggöra socialnämndens ansvar för stöd och hjälp till den som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck (10 kap. 3 § tredje stycket) anges på s. 433-434 att ”våld och förtryck” handlar om allt från subtila inskränkningar i de utsattas levnadsvillkor till brottsliga gärningar. På s. 434 anges dock sedan att begreppet ”våld eller andra övergrepp” som används i bestämmelsens andra stycke är ett vidare begrepp som även omfattar förtryck. Socialstyrelsen vill påpeka att ”våld eller andra övergrepp” i förarbeten till den nuvarande bestämmelsen i 5 kap. 11 andra stycket SoL har avgränsats till vissa brottsliga gärningar. Lagstiftaren har med uttrycket ”våld eller andra övergrepp” avsett systematisk misshandel och andra övergrepp t.ex. av det slag som omfattas i bestämmelsen i brottsbalken om kvinnofridsbrott (se prop. 2006/07 s. 31 och prop. 1997/98:55 s. 137).

Mot bakgrund av detta anser Socialstyrelsen att det är oklart på vilket sätt begreppet ”våld eller andra övergrepp” är ett vidare begrepp än ”våld och förtryck”. Socialstyrelsen anser att det finns fördelar med att begreppet ”våld eller

¹ Proposition 2008/09:82 Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående s. 12 ”I denna proposition avses med närstående den person som tar emot omsorg, vård eller stöd. Den som ger insatser benämns anhörig eller annan person.”

andra övergrepp” såsom begreppet ”våld och förtryck” också inbegriper mer än bara brottsliga gärningar. Utredningens avsikt kring begreppet ”våld eller andra övergrepp” bör klargöras i det fortsatta beredningsarbetet.

10 Planering av insatser

10.3.5 Bestämmelserna om särskilda avgifter upphävs

Socialstyrelsen avstyrker förslaget då det inte bedöms vara tillräckligt analyserat. Socialstyrelsen anser att det främst bör analyseras ytterligare vilka konsekvenser som kan uppstå för enskilda och deras rättssäkerhet om bestämmelserna upphävs. Även om kommunerna enligt utredningens övriga förslag får ett tydligare ansvar för att planera sina insatser kan det fortfarande finnas ett behov av sanktionsavgifter i de fall en kommun, trots planering, inte verkställer ett beslut eller en dom. Om bestämmelserna upphävs i socialtjänstlagen kommer det också uppstå en omotiverad diskrepans mellan SoL och LSS, eftersom bestämmelserna om särskild avgift i LSS kvarstår.

12 Uppföljning

12.3.3 Krav på uppföljning införs

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om krav på uppföljning av socialtjänstens verksamhet.

Socialstyrelsen vill påpeka att förslaget om att kunna ge insatser utan behovsprövning samt möjligheten att medge undantag för dokumentation för vissa insatser utan behovsprövning i vissa fall kan skapa en motstridighet mellan tillgänglighet å ena sidan och krav på kvalitet, uppföljning och en kunskapsbaserad socialtjänst å andra sidan.

I utredningen betonas ett kontinuerligt behov av kunskap vilket understryker vikten av att utförare själva t.ex. kan genomföra uppföljning baserad på personuppgiftsbehandling. Idag regleras personuppgiftsbehandling för privata utförare i 18 § SoLPuF.² Till skillnad mot kommunala myndigheter³ får privata verksamheter enbart behandla personuppgifter för dokumentation av vård, behandling eller omsorg av enskilda som ges i verksamheten, samt för administration. Socialstyrelsen ser ett behov av att ändra bestämmelsen i förordningen så att även privata utförare av socialtjänst kan behandla personuppgifter för t.ex. uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring. Det skulle stärka möjligheterna till kunskapsutveckling om personuppgifter kan behandlas på samma sätt oavsett verksamheternas driftsform.

² Förordning (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

³ Kommunala myndigheter får, utöver vad som anges i 12 § 1 SoLPuF, behandla personuppgifter för tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och administration av verksamheten med stöd av 12 § 10 SoLPuF.

14 En kunskapsbaserad socialtjänst

14.3.1 Krav på vetenskap och beprövad erfarenhet

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och anser att det kan stärka den fortsatta utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst. Förslaget kan även bidra till en mer jämlik möjlighet att ta del av insatser som baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet oavsett i vilken kommun man är bosatt i.

14.3.3 Den regionala nivån behöver stärkas

Socialstyrelsen har inget att erinra mot förslaget, att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att utreda hur man kan säkerställa en fungerande och effektiv kunskapsstyrning som säkerställer samarbete mellan kommunerna och mellan kommunerna och staten. Utgångspunkten bör vara att ge kommunerna förutsättningar att bedriva verksamheten i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet med stöd från en långsiktigt fungerande regional samverkan med möjlighet att förverkliga ett likvärdigt stöd över landet. Det bör därmed vara viktigt att identifiera de regionala samverkans- och stödstrukturernas behov kring vilka förutsättningar som behövs och hur strukturerna kan stärkas.

15 Nationell statistik

Socialstyrelsen välkomnar förslaget till lag om socialtjänstdataregister (socialtjänstdataregisterlag). Myndigheten anser att en sådan lagstiftning skulle tydliggöra den rättsliga regleringen på området och därmed öka rättssäkerheten. Som påpekats i utredningen ser Socialstyrelsen ett behov av en förbättrad statistik och anser att förslaget skulle resultera i att myndigheten kan fullgöra sina uppgifter i högre grad och på ett mycket mer effektivt sätt än idag.

- Socialstyrelsen tillstyrker förslaget till en ny lag som specifikt reglerar Socialstyrelsens behandling av personuppgifter inom socialtjänsten men har vissa invändningar mot utformningen och innehållet i lagen.
- Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om ändringar i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken i de delar som avser socialtjänst.

Generella synpunkter på förslaget och utredningen

Liksom utredningen anser Socialstyrelsen att finns det starka skäl för att regleringen för Socialstyrelsens behandling av personuppgifter i socialtjänstdataregister ska följa formerna som satts upp för hälsodataregister (lagen (1998:543) om hälsodataregister, HDL, med tillhörande förordningar). Så som förslaget är uppbyggt skiljer sig dock de två lagregleringarna väsentligt i både form och sak.

Som exempel på sådana skillnader kan framför allt nämnas tillåtna ändamål för personuppgiftsbehandling, begränsning av behandling av känsliga personuppgifter och möjlighet till samkörning. Socialstyrelsen skulle därför välkomna mer förtydligande resonemang kring anledningen till detta i de fall de olika lagregleringarna inte följer samma modell.

15.10.5 Tillämpningsområde

Den föreslagna lagen om socialtjänstdataregister är avsedd att enbart reglera och avgränsa Socialstyrelsens behandling av personuppgifter för framställning av officiell och annan statistik över socialtjänsten. Enligt förslaget ska det uttryckligen framgå, till skillnad från vad som följer av HDL, att det är Socialstyrelsen som får behandla personuppgifter för nationell statistik för socialtjänsten och att den myndigheten är ensam personuppgiftsansvarig för behandlingen.

Socialstyrelsen anser att förslaget att peka ut Socialstyrelsen som enda personuppgiftsansvariga myndighet kan skapa viss problematik i förhållande till förslaget om bemyndiganden enligt 17 § 1 (se avsnitt 15.10.10). Enligt förslaget ska regeringen få meddela föreskrifter om andra myndigheter som får föra socialtjänstdataregister enligt den föreslagna socialtjänstdataregisterlagen. Ett sådant bemyndigande torde bli verkningslöst om den personuppgiftsansvarige har blivit namngiven i den här delen eftersom en ändring i lagen ändå skulle krävas.

Förhållandet till annan reglering anges i förslagets 3 §. I bestämmelsens tredje stycke hänvisas till lagen (2001:99) om den officiella statistiken, LOS, och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken, FOS, utan närmare angivande av vilket förhållande socialtjänstdataregisterlagen har till dessa författningar. Socialstyrelsen ställer sig frågande till huruvida den föreslagna formuleringen fyller något syfte. För att ha en funktion bör det enligt Socialstyrelsen upplysas om hur lagarna förhåller sig till varandra. Socialstyrelsen noterar även att det i HDL saknas motsvarande hänvisning.

Socialstyrelsen konstaterar att regleringarna kring vilka typer av känsliga personuppgifter som får behandlas inte överensstämmer mellan socialtjänstdataregisterlagen och LOS och FOS, vilket utgör en konflikt. Av 15 § LOS och 8 § FOS med bilaga följer en rätt att behandla känsliga personuppgifter om hälsotillstånd medan förslaget till socialtjänstdataregisterlag endast konstaterar att känsliga personuppgifter får behandlas. Så som Socialstyrelsen förstår det är den enda avgränsningen i förslaget om socialtjänstdataregisterlag av vilken typ av känsliga personuppgifter som får behandlas att de måste rymmas inom en av de kategorier i som räknas upp i förslagets 7 §. Mellan HDL och LOS och FOS uppstår inte någon sådan konflikt eftersom rätten att behandla känsliga personuppgifter inte regleras i HDL utan först i tillhörande förordningar. I förordningarna preciseras att det är uppgifter om hälsa som får behandlas i respektive register. En möjlig lösning är att det i den föreslagna lagen på samma sätt som i LOS förtydligas att personuppgifter som avses i artikel 9.1 (känsliga personuppgifter) i EU:s dataskyddsförordning får behandlas om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar.

En liknande problematik finns angående uppgift om lagöverträdelse (se avsnitt 15.10.7).

15.10.6 Ändamålet med behandlingen av personuppgifter

Formulering av 5 §

Vid angivande av de sekundära ändamålen i 5 § hänvisas i lagtexten till ändamålet framställning av statistik genom en hänvisning till 4 §. Socialstyrelsen konstaterar att det många gånger i en författningsbestämmelse är att föredra en hänvisning till andra bestämmelser i samma författning genom att ange bestämmelsens beteckning i stället för att återge bestämmelsens innehåll i dess helhet. Hänvisningen kan bli omfattande och i onödan tynga texten.

Enligt Socialstyrelsen finns det inte någon uppenbar fördel med en hänvisning till 4 § vid angivande av ändamål enligt 5 §. Bestämmelsen i 4 § om att personuppgifter i ett socialtjänstdataregister får behandlas för ändamålet framställning av statistik kan utan svårighet återges i text. Myndigheten anser att det kan förenkla tillämpningen för den som har att tolka lagen och att det blir mer tydligt att ange ändamålet statistik direkt i lagtexten.

Socialstyrelsen föreslår mot denna bakgrund att det första stycket i den aktuella bestämmelsen i stället bör ha en lydelse såsom följande;

5 § Personuppgifter som behandlas för framställning av statistik får också behandlas för ändamålen ...

Primära och sekundära ändamål

Enligt utredningen är det primära ändamålet för socialtjänstdataregister att behandling får ske för framställning av statistik. Socialstyrelsen ska däremot få behandla redan insamlade uppgifter för det primära ändamålet statistik för de sekundära ändamålen uppföljning och utvärdering. Även forskning anges av utredningen vara ett sekundärt ändamål (s. 623 f.). Termen primära ändamål brukar enligt gängse uppfattning avse myndigheters egen användning av personuppgifter. Termen sekundära ändamål brukar däremot avse myndigheters utlämnande av personuppgifter för att tillgodose andras behov. Utredningen benämner endast statistik som ett primärt ändamål samtidigt som utredningen menar att ändamålen uppföljning och utvärdering avser Socialstyrelsens egen användning av uppgifterna. Socialstyrelsen kan konstatera att begreppen primära och sekundära ändamål inte tycks ha samma innebörd i den föreslagna lagstiftningen som den gängse uppfattningen. Detta skapar viss osäkerhet om i vilka situationer Socialstyrelsen får behandla uppgifter för de sekundära ändamål som anges i 5 §. Socialstyrelsen anser det därför önskvärt att dessa frågor tydliggörs i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Ändamålet ”forskning inom socialtjänst ..”

Enligt förslagets 5 § 2 får uppgifterna även behandlas för ”forskning inom socialtjänsten...”. Socialstyrelsen ställer sig frågande till om avgränsningen till socialtjänst är nödvändig och ändamålsenlig. I HDL och LOS och FOS är ändamålet inte avgränsat på samma sätt, utan endast till ”forskning”. Det finns forskning inom till exempel hälso- sjukvårdsområdet där det finns behov av att samköra vissa register för forskning och där forskningsfrågan inte endast avser ”inom socialtjänsten”.

I det fall tillägget ”inom socialtjänst” ändå anses vara nödvändig kan formuleringen möjligtvis omformuleras till att lyda ”inom socialtjänstområdet...” eftersom det på ett tydligare sätt speglar att forskningen ska göras på forskningsområdet socialtjänst och inte inom själva verksamheten ”socialtjänsten”.

Utlämnande till den som ska använda uppgifterna för uppföljning, utvärdering, forskning eller för framställning av statistik

Enligt 5 § 3 i förslaget får uppgifterna även behandlas för utlämnande till den som ska behandla uppgifterna för de ändamål som anges i 1 och 2 eller i 4 §. Vid utlämnande av uppgifter från ett socialtjänstdataregister har Socialstyrelsen att beakta bestämmelser om sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, den s.k. statistiksekretessen. Statistiksekretessen medger endast undantag för statistik, forskning och indirekt hänförbara uppgifter. Detta begränsar möjligheten att lämna ut för ändamålen uppföljning eller utvärdering i enlighet med 5 § 1. Enligt Socialstyrelsens bedömning det krävs det att en sekretessbrytande bestämmelse är tillämplig för att utlämnande ska kunna ske för dessa ändamål. Socialstyrelsen har svårt att se vilken sekretessbrytande bestämmelse som skulle kunna vara tillämplig vid utlämnande till andra för deras behandling för uppföljning och utvärdering, vilket gör regeln i stort sätt oanvändbar för just detta ändamål. Om syftet är att uppgifterna ska kunna lämnas ut för nämnda ändamål kan sekretessregleringen därför behöva ändras eller en uppgiftsskyldighet gentemot någon mottagare införas i lag.

Epidemiologiska undersökningar

Enligt 4 § 6 förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen ska Socialstyrelsen följa, analysera och rapportera om hälso- och sjukvård, socialtjänst samt stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning genom statistikframställning, uppföljning, utvärdering och epidemiologiska studier. Enligt 3 § 1–3 HDL får personuppgifter i ett hälsodataregister behandlas för ändamålen statistik, uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring samt för forskning och epidemiologiska undersökningar.

I förslaget till ny socialtjänstdataregisterlag har epidemiologiska undersökningar inte tagits med som ändamål. Epidemiologin har en central betydelse för att påvisa riskfaktorer för en lång rad sjukdomar hos befolkningen och ge underlag till systematiskt genomförda försök med förebyggande insatser. Socialtjänstdataregistren kan ge viktig kunskap om just sådana riskfaktorer i dessa undersökningar och är dessutom enligt Socialstyrelsen ett viktigt redskap för att kunna uppnå en än mer kunskapsbaserad socialtjänst.

Socialstyrelsen ser att det både finns behov att vid den epidemiologiska verksamheten hos Socialstyrelsen använda uppgifter ur registren både för framställning av statistik och för att ta fram andra slag av särskilda rapporter och redogörelser över aktuella frågeställningar. Det finns tillfällen då det finns behov att till exempel samköra (se även under avsnitt samkörningar nedan) ett hälsodataregister med ett socialtjänstregister för ändamålet epidemiologiska undersökningar för en fråga som rör båda områdena.

Som utredningen påpekar är det statistik som utgör det ändamål för vilka uppgifterna ska få samlas till registren. Av detta följer att fler uppgifter därför inte kommer att samlas in för ändamålet epidemiologiska undersökningar. Eftersom statistiksekretessen endast medger undantag för statistik, forskning och indirekt hänförliga uppgifterna kommer uppgifterna inte lämnas ut för detta ändamål utan det torde i praktiken endast vara Socialstyrelsen som kommer kunna genomföra dessa undersökningar. Socialstyrelsen är därför mån om att möjligheten att även epidemiologiska undersökningar kan utgöra ett ändamål bereds i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

15.10.7 Personuppgifter som får behandlas

Socialstyrelsen välkomnar möjligheten att föra ett mer individbaserat register. Så som framgår av utredningen ser Socialstyrelsen stor nytta med en mer personnummerbaserad statistik. Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget, men skulle önska ett tydligare resonemang kring vad som innefattas av formuleringen ”information på annat sätt” i 7 § 8 socialtjänstregisterlagen. Det är enligt myndigheten svårt både för de registrerade och för myndigheten att förutse vad som skulle kunna ingå i en sådan kategori.

Känsliga personuppgifter

Enligt förslaget får känsliga personuppgifter behandlas med stöd av artikel 9.2 j EU:s dataskyddsförordning under förutsättning att det är nödvändigt för statistikändamål. Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att känsliga personuppgifter får behandlas, men myndigheten ser gärna att det förtydligas hur denna rätt förhåller sig till alla de enligt förslaget godkända ändamålen.

Modellen med ett ändamål (statistik) för vilka uppgifter får samlas in - tillsammans med regelförslagets formulering - gör enligt Socialstyrelsen lagförslaget svårtolkat. Enligt förslagets 5 § får Socialstyrelsen behandla de för statistik insamlade uppgifterna för vidarebehandling för alla de ändamål som anges i bestämmelsen. Samtidigt står det uttryckligen i förslagets 9 § att myndigheten får behandla känsliga uppgifter med stöd av undantaget i artikel 9.2 j under förutsättning att det är nödvändigt för det ändamål som anges i 4 § (statistik). Av artikel 9.2 j dataskyddsförordningen framgår det att känsliga personuppgifter får behandlas för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål i enlighet med artikel 89.1 i dataskyddsförordningen. Uppföljning, utvärdering och utlämnande av uppgifter borde dock enligt Socialstyrelsen främst falla under undantaget i artikel 9.2 g (viktigt allmänt intresse). Det faktum att ett undantag är inskrivet i lag torde visserligen inte göra det omöjligt för Socialstyrelsen att använda sig av andra undantag. Samtidigt skapar förslaget viss osäkerhet kring det egentliga syftet och hur lagen är tänkt att tillämpas. Det framgår inte heller av utredningen om tanken är att Socialstyrelsen ska få behandla de känsliga personuppgifter som samlats in till registret för nödvändiga statistikändamål för de andra i förslaget godkända ändamålen eller inte.

Uppgifter om lagöverträdelse

I likhet med vad som sagts ovan i fråga om känsliga uppgifter skulle Socialstyrelsen välkomna ett förtydligande av hur rätten att behandla uppgifter om brott enligt förslaget 10 § förhåller sig till alla de enligt förslaget godkända ändamålen.

Enligt Socialstyrelsen uppstår det vissa tolkningssvårigheter när det finns en specifik begränsning i rätten att samla in uppgifter om lagöverträdelser till vissa utpekade områden enligt förslaget till ändring i förordningen om den officiella statistiken medan det i förslaget till socialtjänstregisterlag endast begränsas till att uppfylla kravet på ”nödvändighet”. En möjlig lösning är att det i den föreslagna lagen på samma sätt som i LOS förtydligas att personuppgifter som avses i artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning får behandlas om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar. I de kommande föreskrifterna kan det då förtydligas vilka områden där uppgifter om brott är tillåtna.

15.10.8 Uppgiftsskyldighet

Samkörning

Av 5 § HDL följer att den som är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i ett hälsodataregister får samköra personuppgifter för samtliga de ändamål som anges i 3 §, dvs. statistik, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring samt forskning och epidemiologiska undersökningar.

Enligt 11 § i den föreslagna socialtjänstdataregisterlagen ska samkörning få ske för framställning av statistik. Socialstyrelsen tolkar förslaget som att det inte kommer att vara möjligt att samköra för de ändamål som anges i 5 § 1–2. Detta anser myndigheten vara problematiskt eftersom forskning, uppföljning och utvärdering till viss del förutsätter samkörning av olika register.

I prop. 2017/18:107 s. 28 anges bl.a. följande beträffande ändamål i förhållande till utlämnande till forskning.

Som framhållits i propositionen Ny dataskyddslag kan statistiska undersökningar vara en integrerad del av ett forskningsprojekt (prop. 2017/18:105 s. 124). I dessa fall menar regeringen att sådan behandling av personuppgifter som sker under forskarens ansvar bör bedömas enligt de bestämmelser som gäller vid behandling för forskningsändamål. Det utpekade personuppgiftsansvaret för statistikansvariga myndigheter gäller även vid uppdragsverksamhet som utförs åt forskare. I dessa fall behöver därför åtskillnad göras mellan behandling av personuppgifter för statistiska ändamål respektive för forskningsändamål, eftersom olika aktörer kommer att vara personuppgiftsansvariga i olika delar av behandlingen. Syftet med den statistikansvariga myndighetens behandling är just statistiska ändamål, även om uppgifterna därefter är avsedda att lämnas till en beställare för behandling för forskningsändamål.

Vissa behandlingar som Socialstyrelsen gör i syfte att tillgodose ett forskningsprojekt med uppgifter kan således anses göras för statistikändamål hos Socialstyrelsen. En sådan tolkning av ändamålet för behandlingen möjliggör att vissa samkörningar av uppgifter som ska lämnas ut för forskningsändamål hos

mottagaren visserligen skulle kunna genomföras med stöd av 11 § socialtjänstdataregisterlagen. Socialstyrelsen vill i sammanhanget ändå lyfta att myndighetens samkörningar oftast inte resulterar i en statistisk produkt i statistikbegreppets renaste betydelse, utan består istället av ett visst urval av löpnummersatt mikrodata som lämnas ut för vidare forskning hos mottagaren. Det är enligt Socialstyrelsen av stor vikt att samkörning för detta ändamål är tillåtet.

Vid en jämförelse med socialtjänstregistrens och hälsodataregistrens uppbyggnad så kan en viktig iakttagelse göras. Hälsodataregistren är mer omfattande, medan varje socialtjänstregister innehåller betydligt mer begränsade uppgifter. Som exempel på ett omfattande hälsodataregister kan nämnas patientregistret som innehåller samtliga klassificerade sjukdomstillstånd (diagnoser) och många vårdåtgärder (så kallade KVÅ-koder) som görs i slutenvården och i den öppna specialiserade vården. Läkemedelsregistret i sin tur omfattar alla läkemedelsuttag från samtliga apotek. Socialtjänstregistren är å andra sidan uppbyggda kring en insats, t.ex. ekonomiskt bistånd, som åligger socialtjänsten. I praktiken innebär det att patientregistret innehåller uppgifter som gör att man relativt enkelt kan undersöka sambandet mellan exempelvis olika psykiatriska diagnoser och olika somatiska sjukdomar. Det är i formell mening inte ens en samkörning eftersom uppgifterna ingår i samma hälsodataregister. Ett likartat upplägg när det gäller en analys av socialtjänstdata är givet den nuvarande strukturen bland de socialdataregister som finns – och även det som skissades på i Socialtjänstdatautredningen (s. 581) – betydligt mer komplicerat. Frågan om sambandet mellan exempelvis ekonomiskt bistånd och insatser mot missbruk/beroende är egentligen lika självklar som den mellan psykisk och somatisk sjukdom.

Socialstyrelsen ska stödja socialtjänsten att arbeta kunskapsbaserat. Det är viktigt att myndighetens kunskapsstöd baseras på bästa tillgängliga kunskap. Socialstyrelsen ser därför att det inom myndigheten finns ett behov av att använda uppgifter ur registren för uppföljning och utvärdering eller redogörelser över aktuella frågeställningar. Att kunna göra analyser för uppföljning och utvärdering genom samkörningar av registren är av stor vikt för att främja en kunskapsbaserad socialtjänst. Uppföljningar och utvärderingar ligger till grund för såväl ny kunskap som utveckling. Idag behöver Socialstyrelsen ofta använda sig av resurskrävande enkätundersökningar för att ta fram underlag vid uppföljning och utvärdering. Nackdelar med enkätundersökningar är, förutom att de är betungande för respondenterna, att de inte bör innehålla personuppgifter eller tidsserier. Detta kan avhjälpas om myndigheten i större grad kan använda sig av registren i stället.

Socialstyrelsen vill i sammanhanget påpeka att det faktum att uttrycken statistik, uppföljning, utvärdering, forskning och epidemiologiska undersökningar i olika mån går in i varandra gör det mer angeläget att inte genom lagstiftningen skapa utrymme för alltför svåra gränsdragningar. Det finns en risk att alltför snäva ändamålsbestämmelser och minskad möjlighet att samköra för vissa ändamål kan ge upphov till just de ändamålsglidningar som de har till syfte att undvika.

Socialstyrelsen ser helst att lagförslaget ändras till att följa HDL och att samkörning får göras för alla de ändamål som framgår av 4 och 5 §§ i förslaget och i enlighet med det som sagts i avsnittet om epidemiologiska undersökningar.

Sökbegrepp

Enligt förslaget får som sökbegrepp i ett socialtjänstdataregister användas uppgifter som enligt 7 § får ingå i ett socialtjänstdataregister. Formuleringen följer visserligen den i hälsodatalagen men med den skillnaden att uttrycket ”uppgifter” konsekvent används i hälsodatalagen medan det i den föreslagna lagen i 7 § istället stipuleras vilka ”kategorier” av uppgifter som får behandlas. Det skulle därför ur ett tydlighetsperspektiv vara önskvärt att ändra formuleringen så att det tydligare framgår att det är uppgifter som ingår i de beskrivna kategorier enligt 7 § i den föreslagna lagen som får användas som sökbegrepp.

Socialstyrelsen föreslår att den aktuella bestämmelsen i stället bör ha en lydelse såsom följande;

13 § Som sökbegrepp i ett socialtjänstdataregister får användas uppgifter som ingår i de kategorier som enligt 7 § får ingå i ett socialtjänstdataregister.

Uppgiftsskyldighet

Socialstyrelsen anser att det är positivt att uppgiftsskyldigheten utvidgas att gälla alla aktörer som bedriver verksamhet inom socialtjänsten eller enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Myndigheten vill dock i sammanhanget gärna lyfta frågan att skyldigheten även bör regleras för mängduppgifter i de fall mängduppgifter är tillräckligt underlag för statistiken. Eftersom Socialstyrelsen enligt 7 § i socialtjänstdataregisterlagen endast ska samla in individbaserade uppgifter om det är nödvändigt för statistiken finns det ett behov av att kunna samla in aggregerad data. Eftersom den föreslagna socialtjänstdataregisterlagen endast reglerar uppgifter i registren finns det enligt Socialstyrelsen ingen möjlighet att reglera en sådan uppgiftsskyldighet genom denna lag. I FOS skulle dock en sådan lagstadgad uppgiftsskyldighet kunna regleras.

15.10.10 Bemyndiganden

Se kommentar under avsnitt 15.10.5 Tillämpningsområde.

Uppdrag till Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har inget att erinra om förslaget att Socialstyrelsen får i uppdrag att presentera ett underlag till förordning.

Socialstyrelsen välkomnar möjligheten att utifrån den nya lagstiftningen utreda förutsättningarna för att omstrukturera några av Socialstyrelsens befintliga socialtjänstregister i syfte att skapa några mer omfattande socialtjänstregister som tar fasta på en större bild av socialtjänstens insatser i stället för ett flertal mer begränsade. Ett sådant mer omfattande register skulle enligt myndigheten påtagligt underlätta olika statistiska analyser med syfte att beskriva hur olika insatser följer på varandra (jfr vårdkedjor), storleksordningar eller andra samband. Även kvaliteten i registret skulle kunna monitoreras på ett effektivare sätt. Ett ytterligare skäl till att ha som ambition att samla socialtjänststatistiken i några mer samlade register är den ökade effektivitet som det med största sannolikhet skulle innebära. En uppdelning i flera olika begränsade socialtjänstdataregister

kräver mer administration och kringarbete. En ytterligare aspekt av ett sammanfattat socialtjänstdataregister är möjligheten att sammanföra inrapporteringen av gemensamma variabler. Idag samlas t.ex. uppgifter om personer som saknar fullständigt personnummer in utan en gemensam standard, vilket inte är optimalt vid jämförelser. En avsaknad av en gemensam standard påverkar även möjligheten till samkörning mellan olika register.

16 Insatser efter behovsprövning - bistånd

16.4.2 Ett mer ändamålsenligt begrepp än skälig levnadsnivå

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att ersätta begreppet ”skälig levnadsnivå” med ”skäliga levnadsförhållanden”. Myndigheten instämmer i utredningens bedömning att begreppet skäliga levnadsförhållanden på ett tydligare sätt anger att bedömningen måste omfatta individens sammantagna livssituation och att biståndet ska ges utifrån individens behov.

17 Insatser utan behovsprövning

17.3.1 Regelverket behöver bli mer flexibelt

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och delar åsikten att socialtjänstens insatser bör vara lätt tillgängliga och att det är positivt om individer söker hjälp i ett tidigt skede. I vissa avseenden behövs det dock ytterligare överväganden.

Socialstyrelsen vill påpeka att det i vissa fall kan vara en fördel att göra en utredning, tillsammans med den enskilde, för att på ett strukturerat sätt kartlägga behov och sedan kunna föreslå adekvata insatser. Det finns personer som av olika skäl kan ha svårigheter att vända sig direkt till en utförare. Det kan t.ex. vara på grund av en kognitiv funktionsnedsättning eller sjukdom, men det kan också handla om att man saknar tillräcklig kunskap om hur socialtjänsten fungerar. Insatser utan föregående individuell behovsprövning förutsätter således att den enskilde själv vet vart man ska vända sig och att individen har en relativt god förmåga att uttrycka och beskriva sina behov. På detta sätt finns det en risk att förslaget kan öka en ojämlig tillgång till socialtjänstens insatser. Förslaget kan medföra att vissa grupper riskerar att erbjudas stöd som inte motsvarar deras behov eller att vissa behov inte uppmärksammas alls. Det är därför viktigt att varje kommun noga överväger på vilket sätt man erbjuder insatser utan behovsprövning och om insatsen i sig är lämpad att erbjuda utan behovsprövning för aktuell målgrupp. Det kan t.ex. vara viktigt att bedöma risken för undanträngning och beakta hur tillgången till den aktuella insatsen ser ut lokalt, t.ex. i fråga om korttidsboende (hem för viss annan heldygnsvård).

Socialstyrelsen ser i de skade- och dödsfallsutredningar som myndigheten gör att det finns ett antal brister i ärenden som rör våldsutsatta personer. Bland annat ställs inte frågor för att upptäcka våld, tidiga riskbedömningar görs inte och hindersrelaterat våld och förtryck uppmärksammas inte tillräckligt. Det finns också brister i samordningen och planering av insatser mellan olika aktörer i förhållande till den enskilde.⁴ Att tillhandahålla skyddat boende utan behovsprövning

⁴ Dödsfallsutredningar 2016-2017, Socialstyrelsen januari 2018, 2018-1-37.

riskerar att förstärka dessa brister, vilket kan få allvarliga konsekvenser för våldsutsatta personer och deras barn. Eftersom skyddade boenden i stor utsträckning tar emot barn anser Socialstyrelsen att socialtjänsten bör ges möjlighet att utreda barnets behov i de fall det rör sig om vuxna personer som söker skydd tillsammans med sina barn. Även om verksamheterna är skyldiga att göra en orosanmälan anser Socialstyrelsen att det inte är tillräckligt för att säkerställa barnens rätt till adekvat skydd och stöd i skyddade boenden.

Socialstyrelsen saknar en närmare analys i utredning om hur möjligheterna till verksamhetsutveckling och en kunskapsbaserad socialtjänst kan påverkas av förslaget att införa en bred möjlighet att ge insatser utan behovsprövning. Socialstyrelsen ser en risk för att tillgången till uppgifter om personers individuella behov, mål och resultat kommer att minska och det kan i sin tur försvåra det lokala analys- och kvalitetsförbättringsarbetet samt utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst. Förslaget riskerar också att försvåra det nationella analys- och kvalitetsarbetet, då färre uppgifter sannolikt kommer finnas tillgängliga i den officiella statistiken. På detta sätt riskerar utredningens förslag i denna del att motverka övriga förslag i utredningen, som t.ex. de som rör en stärkt kunskapsbaserad socialtjänst, ett uttryckligt krav på uppföljning och en ny lagstiftning om nationell statistik för socialtjänsten

Övrigt

Socialstyrelsen anser att 12 kap. 1 § punkt 5 hellre bör formuleras enligt följande: ”stadigvarande *bostad* i *sådan boendeform* som avses i 8 kap. 4 eller 7 §” eftersom regleringen innebär att den enskilde har sin bostad där.

17.3.4 Insatser utan behovsprövning till barn som fyllt 15 år

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget, men anser att fler överväganden behövs. Förslaget kan underlätta för äldre barn som vill ha och behöver insatser som deras vårdnadshavare inte samtycker till, när situationen dock inte är sådan att det finns grund för ett omhändertagande med stöd av LVU. Socialstyrelsen anser dock att mer ingripande insatser, som t.ex. skyddat boende, inte bör tillhandahållas till barn utan föregående individuell behovsprövning. Socialstyrelsen anser också att det ifråga om insatser till barn mellan 15 till 18 år inte bör vara möjligt att göra undantag från kravet på dokumentation vid genomförandet av en insats utan behovsprövning. Krav på dokumentation är bland annat viktigt för att säkerställa att det t.ex. finns underlag om det finns behov att göra en orosanmälan eller för att följa upp insatsen. Den föreslagna bestämmelsen i den nya socialtjänstlagen - 14 kap. 7 § - behöver således ändras så att det framgår att socialnämnden enbart får göra undantag från dokumentation om enskildas personliga förhållanden när det gäller genomförandet av insatser ifråga om vuxna individer.

17.4.3 Uppkommer myndighetsutövning vid tillämpningen av utredningens förslag?

Socialstyrelsen anser i likhet med utredningen att frågan om myndighetsutövning är komplicerad och det finns utrymme för olika tolkningar. Om en privat utförare har möjlighet att neka någon en förmån som utföraren förfogar över så skulle det kunna utgöra myndighetsutövning beroende på omständigheterna. En felaktig bedömning kan ha stor betydelse för den enskilde, även om hen kan ansöka om insatsen på vanligt sätt. För det fall att förfarandet bedöms utgöra myndighetsutövning anser Socialstyrelsen att det vore önskvärt att frågan regleras i likhet med det förslag som anges i avsnitt 17.4.4. Den föreslagna bestämmelsen i 2 § kan dock behöva en mer detaljerad utformning för att inte öppna upp för en vidare tolkning än vad som avsetts. Bestämmelsens räckvidd kan till exempel avgränsas genom en hänvisning till förslagens 12 kapitel.

17.5 Dokumentation och uppföljning

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att kravet på dokumentation även ska omfatta genomförande av insatser, och det oavsett om insatsen ges med eller utan behovsprövning. Socialstyrelsen anser dock att det krävs fler överväganden och förtydliganden avseende förslaget om möjligheten för socialnämnden att medge undantag från kravet på dokumentation, om det finns särskilda skäl. Om detta används i för stor utsträckning kan det bl.a. påverka möjligheterna till uppföljning på ett negativt sätt.

Som särskilda skäl anges i utredningen att det kan t.ex. röra sig om insatser som riktar sig mot utsatta grupper som kan vara svåra att nå för socialtjänsten, som våldsutsatta personer och personer med missbruk. Socialstyrelsen anser snarare att just gällande utsatta grupper kan finnas skäl att dokumentera för att säkerställa individernas säkerhet, ha möjlighet att följa upp insatserna och utgöra ett underlag för tillsyn. Undantag från dokumentationskravet bör således endast kunna medges ifråga om mindre ingripande insatser som inte rör individer i särskilt utsatta situationer och med omfattande behov. Ifråga om insatser till barn avstyrker Socialstyrelsen möjligheten till undantag från kravet på dokumentation helt, se ovan under 17.3.4.

17.5.2 Behandling av personuppgifter

Socialstyrelsen noterar att det på s.736 anges att: ”För behandling av personuppgifter vid en orosanmälan enligt 14 kap. 1 § SoL finns lagstöd i 6 § SoLPuL.” Här vill myndigheten dock påpeka att för behandling av personuppgifter utanför personakter finns också sammanställningsförbudet i 7 a § SoLPuL att ta hänsyn till, se Socialstyrelsens rapport *Att göra anmälningar som gäller barn sökbara*.⁵

17.8 Nationell uppföljning och utvärdering

Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående individuell behovsprövning behöver följas upp och utvärderas. Detta är särskilt viktigt då det idag saknas någon större kunskap om

⁵ Att göra anmälningar som gäller barn sökbara, Socialstyrelsen, 2019-5-15.

hur denna typ av insatser bör utformas och genomföras. Socialstyrelsen vore lämplig myndighet för uppdraget.

19 Förtydligat barnrättsperspektiv

19.5.2 Utökad möjlighet för socialtjänsten att samtala med barn utan vårdnadshavarens samtycke

Socialstyrelsen ställer sig tveksam till den föreslagna ändringen, framförallt eftersom det inte är tillräckligt tydligt vad syftet med ändringen är. Socialstyrelsen bedömer att det finns en risk att socialtjänsten istället för att inleda en utredning drar ut på förhandsbedömningen i onödan. Redan idag är det möjligt att samtala med barn utan vårdnadshavarnas samtycke, om barnet har uppnått tillräcklig ålder och mognad. Förslaget skulle dock kunna underlätta i situationer där det inte inletts en utredning och det rör sig om yngre barn som inte själva kan samtycka. Det är däremot oklart på vilket sätt detta skulle kunna användas rent praktiskt ifråga om yngre barn, i synnerhet då JO flera gånger uttalat att det oftast är olämpligt att socialtjänsten söker upp barn i förskola och skola för att samtala.

19.5.3 Stöd för samtal med barn under en förhandsbedömning

Socialstyrelsen anser att uppdraget, om det blir aktuellt, borde vara bredare och omfatta olika typer av situationer där socialtjänsten kan samtala med barn utan vårdnadshavarnas samtycke, inte enbart i samband med en förhandsbedömning.

19.7.4 Placerade barn ska ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget men föreslår att det klargörs att bestämmelsen även inkluderar föräldrar, syskon och andra närstående som inte befinner sig i landet, se ensamkommande barn.

19.8.2 Uppföljning efter avslutad utredning eller placering

Tiden för uppföljning förlängs

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget, då det i vissa situationer är alltför kort tid med två månader som i nuvarande lagstiftning. Socialstyrelsen anser dock att det bör förtydligas vad som gäller ifråga om ansvar för uppföljning om barnet byter bostättnings- eller vistelsekommun under denna tidsperiod, jfr nuvarande skyldighet (11 kap. 4 § SoL) att slutföra utredning även i de fall barnet byter vistelsekommun.

I sammanhanget vill Socialstyrelsen även påpeka att socialnämndens möjligheter att hämta in uppgifter inom ramen för uppföljningen är begränsade. Enligt nuvarande 11 kap. 4 c § SoL får nämnden ta de kontakter som anges i 11 kap. 2 § första stycket SoL. Bestämmelsen i 11 kap. 4 c § SoL motsvaras dock inte av den uppgiftsskyldighet som finns för anmälningsskyldiga myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma att lämna uppgifter till nämndens utredning (14 kap. 1 § tredje stycket SoL). Eftersom det inte finns någon uppgiftsskyldighet för kontakter inom ramen för uppföljningen kommer den information som

socialnämnden begär in att begränsas av respektive myndighets eller verksamhets sekretess- eller tystnadspliktsregler. Det är önskvärt att regeringen beaktar möjligheten att justera detta i samband med den fortsatta beredningen.

22 Ansvarsfördelning

22.3.2 Behov av översyn

Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att det finns ett behov av en översyn. När det gäller medicinsk behandling respektive sociala insatser så har huvudmannaskapet varit tydligt reglerat. När det gäller psykosocial behandling har det däremot förekommit oklarheter och ansvarsfördelningen har varit otydlig. Socialstyrelsen har utrett frågan om ansvarsfördelningen när det gäller huvudmannans ansvar för psykosocial behandling och konstaterat att det är en lagstiftningsfråga. Därför ser Socialstyrelsen positivt på att en utredning tillsätts.

Socialstyrelsen vill dock i sammanhanget påpeka att samsjuklighetsutredningen har uppgett att de kommer att ta sig an frågan om huvudmannaskapet generellt för missbruks- och beroendevården inom ramen för sin utredning, som från början bara skulle gälla samsjuklighet.⁶ Det bör därför undersökas om frågan om huvudmannaskapet till fullo tas om hand inom ramen för denna utredning eller om det kvarstår ytterligare utredningsbehov.

23 Förhållandet mellan socialtjänstlagen och annan lagstiftning

23.1.5 Ändring av gynnande beslut

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget, men anser att bestämmelsens lydelse bör förtydligas. Utredningen föreslår att socialnämnden ska få ändra ett beslut om fortlöpande bistånd ”vid väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den enskilde”. Socialstyrelsen anser att det kan ifrågasättas om ändringsmöjligheten ska vara så generellt utformad. I många fall kan anledningen till att den enskildes resurser och möjligheter stärks och upprätthålls vara just kontinuerliga insatser från socialtjänsten. Den enskilde ska även kunna lita på myndighetens beslut och känna trygghet i att det inte kan komma att ändras när som helst. Att då införa en generell regel för ändring av alla typer av gynnande beslut, även sådana beslut som avser varaktiga insatser, framstår som mindre lämpligt. JO har uttryckt att där utgångspunkten är att insatserna ska vara varaktiga medför att utformningen av en eventuell sådan författningsreglering måste bli föremål för särskilt noggranna överväganden (se JO 2018/19 s. 577). T.ex. vore det i många fall olämpligt att kunna ändra ett gynnande beslut om bostad i särskilt boende när insatsen i sig utgör personens hem och den enskilde inrättat sitt liv efter detta. Bestämmelsen borde således ge uttryck för att en ändring av det gynnande beslutet enbart bör vara möjlig när de väsentligt ändrade förhållandena också medför att den enskilde inte längre har något behov av insatsen. Återkallande av beslutet får inte heller leda till orimliga konsekvenser för den enskilde.

⁶ Samordnade insatser vid samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd, Dir. 2020:68.

24 Handläggning och dokumentation

24.7.3 Uppdrag till Socialstyrelsen

Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att det bl.a. av rättssäkerhetsskäl är viktigt att handläggning och dokumentation inom socialtjänsten fungerar väl. Socialstyrelsen bedömer dock att det kan finnas anledning att återkomma om den närmare utformningen av uppdraget i den fortsatta beredningen.

25 Andra ändringar

25.1.2 Hur socialtjänsten bör tillhandahålla sociala tjänster

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget, men anser att det är viktigt att det framgår av författningskommentaren till den nya lagbestämmelsen i 2 kap. 3 § att socialtjänsten är en av de myndighetsutövande verksamheter som för att kunna fullgöra sitt uppdrag behöver finnas tillgänglig under dygnets alla timmar, inte minst i ärenden som t.ex. rör barn som far illa eller våldsutsatta personer.

Övrigt

Angående 23 kap. Anmälan om oro för barn

Den nuvarande paragrafen i 14 kap. 1 § SoL har i förslaget delats upp i två paragrafer, 23 kap. 1 § och 2 §. Lydelsen av 23 kap. 2 § innebär dock i sin nuvarande utformning att även familjerådgivningen och Barnombudsmannen skulle omfattas av en större uppgiftsskyldighet än de gör idag. Socialstyrelsen bedömer att detta inte är avsikten med förslaget och föreslår att paragrafen istället utformas enligt följande: ”Uppgiftsskyldighet 2 §

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i 1 § första stycket är skyldiga att lämna alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd och stöd.” Detta skulle motsvara lydelsen av nuvarande 14 kap. 1 § tredje stycket SoL.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Natalia Borg, Mona Heurgren, Erik Höglund, Jenny Rehnman och enhetschefen Mariana Näs-lund Blix deltagit. Juristen Anna Giertz har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Anna Giertz